

LENGYEL JÁNOS

HA A KAGYLÓK DALRA FAKADNAK

Füzesi Magda nyugalmazott újságíró, költő a kárpátaljai Nagyberegen született, később áttelepült Budapestre, majd férjhez ment Kolozsvárra. Saját megállapítása szerint medence-lakó, élete a Kárpát-medencében zajlik, ennek ellenére megmaradt kárpátaljai költőnek. Eddig majd kéttucat kötete jelent meg. Tavaly a Kráter Kiadónál látott napvilágot legújabb könyve, *Kagylóének* címmel, ami legjobb verseinek gyűjteménye. A verseket maga a szerző válogatta.

Füzesi Magda irodalmi pályafutása a múlt század 60-as éveinek végén indult. Részt vett a szovjet korszak minden kárpátaljai irodalmi formációjában, olyan neves egyéniségekkel, mint Vári Fábíán

László, Fodor Géza, Zselicki József, Balla D. Károly stb. Újságíróként, majd szerkesztőként dolgozott a Beregszászi járás lapjánál. Jelenleg a Budapest székhelyű Kárpátaljai Szövetség *Kárpátaljai Hírmondó* című negyedéves folyóiratának főszerkesztője. „*Költészetének fő erőssége az egyszerűség és természetesség, a látvány és a látomás között féltőn egyensúlyozó jelképeség gazdag asszociációs játéka*” – írja róla Bertha Zoltán irodalomtörténész. Engem leginkább a szülőföldhöz kapcsolódó művei érintették meg. A *Kagylóének* ciklusban olvasható az, *Agyó, Kárpátalja* című vers, ami vegyes érzelmeket vált ki az olvasókból, Ivaskovics József, az időközben feloszlott Credo együttes vezetője meg is zenésítette. Nincs az a kárpátaljai magyar, akinek ne csordulnának ki a könnyei, ha meghallgatja a dalt. *igen most már ti is // lassan már mi is // beletörődünk beletörünk. // a kishaza // a haza a magasban // és más // megkönnyeztető // históriák.*

Lisztóczy László irodalomtörténész, a kötet utószavában a következőket írja: „*Főként tájleíró költészetében nyilatkozik meg mámoros élet- és szépségszeretete, a szülőföld iránti hűsége. Újabb verseiben nemcsak Kárpátalja varázslatos tájait, hanem az anyaország és Erdély természeti szépségeit is magához öleli.*”

A kötet első ciklusának névadója a *Tájkép kerítéssel* című vers, melynek témája a legszűkebben vett haza, a sokat szenvedett Bereg. *Vert falak közt hazátlan hazában // az idő mérge lassan fakad. // Akkortájt a koszlott Beregszászban // banánt eszünk egy juharfa alatt.* A háromnapos munkára elhurcolt és elpusztított magyar férfiakkal állítanak emléket az *Egy lenvirág reggeli imája* és a *Kósa Anna balladája* című versek. És valóban, ma már a balladák világába lép át a kárpátaljai magyarság e sorscsapása, hogy átadja helyét újabb fájdalomoknak. *Kihalt az őshonos szivárvány, // piros, fehér, zöld vére hullt, // idegenek álltak a járdán.* – írja Füzesi Magda 2004. december 5.-ről a *Torzó* című versében. A ciklusban szereplő művekben visszatérő motívumok: föld, haza, halál, fakadás, nyár, úr, vér. A versekben benne van Kárpátalja, az itt élő magyarság sorsának minden keserve, amit a szerző nem kívülállóként ír le, ennek a szomorú történetnek ő is szerves része: *Fekete tájban jár az éjszaka, // hazátlanok közt hazátlan vagyok.* (Más-kor). De nem csak a veszteség okozta beletörődés, a fájdalom fölötti elkeseredettség cseng ki a sorokból, ott van az erő, a hit, a remény, ami eddig is segítette a túlélést. *Csikorogjanak csigolyáid, // Úgy szorítsd, bajtárs, a kezem. // Hitünk kemény lesz, mint a gránit, óvjuk a jót szerelmesen.* (Szóttes pirossal, feketével)

A *Kagylóének* című ciklus *A bohóc dalával* indít. Senkinek sincs kedve nevetni ezen a bohócon, bús képétől csak szavai sötétebbek. *Most vigadjon, aki gyáva, // ajtó-ablak be van zárva. // Álarcom sarokba vágom, // bús táncomat sírva járom.* A Lisztóczy László által említett Erdély tematikájú művek közé tartozik az *Útkeresőben* és az *Alulnézetben*. Az utóbbiból idézve: *Erdélyi fák a magyar tájon. // Néha egy forrás felfakad, // Hogy sorsunkban a sors ne fájjon.*

Önmagáról, a valós és az elképzelt költőről szólnak, de legalábbis megszólal, hallatja hangját a sokszor elfojtott énje, a ciklus, *Zuhanás*, a *Meta-morfózis* és a *Vihar után* című darabjaiban: *de hogy milyen volt // az utolsó mozdulat, // a zuhanás, // a lét és a nemlét // Pazar orgiája, // nem tudja senki, // csak a költő, // aki // nem // érte // el // a trapézt ...* De Füzesi Magda nagyon is elérte. Bár élete során sokszor rugaszkodott el, hogy a biztonságost

maga mögött hagyva átsuhanjon a veszélyes mélység fölött, de mindig sikerült épségben elérnie az újabb állomást élete légtornász attrakciója során. Vajon külön lehet-e választani a költőt, mint magánembert, és mint irodalmárt? Hiszen együtt alkotnak egy egészet. Nem is beszélhetünk átmenetekről, átjárásokról, mert mindkét világ maga az ember, jelen esetben Füzesi Magda. *Robinson –gazdag kincseim csodálom: // Fejem alatt egy kapott Biblia, // Meg egy maréknyi jóízű Dsida, // Egy ital víz és rettenetlen álmom.*(Vihar után) Egyik kedvenc költője Dsida Jenő, aki számos versében feltűnik. A versekből végig követhető a költőné életútja, és bár nem minden mű van datálva, megfigyelhető lírája fejlődésének íve. A *Metamorfózisban* írja: *Megsebzett szívvel, szelídülten // felnőttem lettem egy perc alatt.*

A *Kollázs* című ciklusból a címadó mellet három verset emelnék ki. Újra előjönnek a kisebbségi magyar sors következményei, a váltakozó elnyomók szeszélyeinek kínjai, s a szerző felvázolja jövőképét, ami valójában az újra megelevenedő múlt. Ez a múlt sem volt felhőtlen és mindig a boldogság kora, de mindent megszépít a „*gazdátlanság*”, amikor a szegény is magyarul nyomoroghatott. A Szovjetunióban született költő saját bőrén tapasztalhatta meg az épülgető és éjjel újra leomló kommunizmus terhes vívmányait, majd az önmagát a romokból felépítő új hatalom érzéketlenségét. *s én, // elrejtve lelkeim // vörös, kék és sárga sebeit, // gyertya mellett írom e verset // mint a hajdani költők.*

Mintha csak az itt megkezdett gondolatot folytatná a *Profán ima egy csillagtalan éjszakákon* alábbi soraival: *de boldog vagyok Istenem // nem vallom és nem kérdezem // megleltem végre otthonom // elbújhatnék ha akarom.* Füzesi Magda valóban meglelte otthonát, egyszerre többet is, ahogy mondani szokta: „*Nagyberegén az anyám lánya vagyok, Budapesten a lányom anyja, Kolozsvárott pedig a férjem felesége.*” Leány, anya, feleség, és ami ez esetben a legfontosabb: költő. Költő, aki odafigyel az olvasóira, megosztja velük féltett kincseit. Ahogy a *Szeptemberi anizsz* című versében mondja: *rossz költő rossz verséért // ne szidjatok nagyon // merthogy a világot // reátok hagyom.* De ez a világ rossz irányba halad, fokozatosan elkorcsosul, s vele a nyelv is, a szeretett magyar nyelv. Mit tehet ilyenkor a poéta? *Ülök a Duna partynál, // Nézem, mit kínál ez a horda: // Kovi ubi pari, töki, // Netán csak egyszerű ugorka?* (Sárbogárdi Jolán Naplójából)

Az utolsó ciklus címe: *A hetedik szobában.* Az itt szereplő versek témája a szerelem, a társkeresés, a vágyakozás, magány és együttlét. Az *Ádám imája* címűben az első homo sapiens is társért könyörög Teremtőjéhez. *Adj*

társat, Uram, hogy vakon // ne érjen engem az Ígéret. // Vagy adj koporsót: gondokon // nyűtt testem hadd egyék a férgek. S ezek a férgek újra és újra felbukkannak, hogy szétrágják a lélek állványzatát, amíg az össze nem roskad. A Téli éjszakákon című költeményben írja : Jajgat a lélek. Dörömből hiányod. // Éjjél rikoltoz a világ felett.

A *Te meg én* című versében arról vall: *Fényes napom, jaj, ne hagyj egyedül, // elpusztulok, míg hajnalra derül. // Mosolyod híján, látod, én szegény, // szemölcs vagyok az Isten tenyerén.* Itt vitába szállok Magdával, de hogy szemölcs ő, inkább a Nap mosolyának egyik sugara, alakja termésérlelőn ragyogja be a magyar irodalom egyik rejtőzködő táját, amit néhányan úgy nevezünk: *szülőhaza*. Költészete egyszerre egyedi és egy erős hagyomány része, egyszerre magyar és lokálpatrióta. Remélhetőleg a költőnő még sok szép verssel gazdagítja majd irodalmunkat, ennek ellenére nyugodtan állíthatom, hogy a *Kagylóének* eddigi irodalmi pályafutásának jegyzőkönyve.

Füzesi Magda: *Kagylóének. Régi és új versek.* Kráter Műhely Egyesület. Pomáz, 2012